

Khorvat, I. *Teoriya industrialnykh sistem* [The theory of industrial systems]. Moscow: Progress, 1976.

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1488137640378735>

Melnykova, V. I. et al. *Natsionalna ekonomika* [The national economy]. Kyiv: Tsentр navchalnoi literatury, 2011.

Natsionalna ekonomika [The national economy]. Kharkiv: KhNAMH, 2009.

Surmyn, Yu. P. *Teoriia sistem i systemnyi analiz* [Systems theory and systems analysis]. Kyiv: MAUP, 2003.

Shevchenko, L. S., Hrytsenko, O. A., and Kaminska, T. M. *Natsionalna ekonomika* [The national economy]. Kharkiv: Yurydychna akademiia Ukrainy, 2011.

Shkarlet, S. M., Honta, O. I., and Dubyna, M. V. "Osoblyvosti zastosuvannya systemnoho pidkhodu do piznannya ekonomichnykh yavysych" [Features of a systemic approach to the cognition of economic phenomena]. *Naukovyi visnyk Polissia*. Vol. 1, no. 4 (8) (2016): 9-17.

Uemov, A. I. *Sistemnyy podkhod i obshchaia teoriia sistem* [System approach and General systems theory]. Moscow: Mysl, 1978.

УДК 339.187.62

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ФУНКЦІЙ ЛІЗИНГУ

© 2017 ЛЕВЧЕНКО О. А.

УДК 339.187.62

Левченко О. А. Теоретичні підходи до визначення сутності та функцій лізингу

Цілями статті є дослідження теоретичних засад та узагальнення наукових підходів до тлумачення та уточнення змісту поняття «лізинг», виокремлення основних економічних характеристик і функцій лізингу. Систематизовано наукові підходи дослідників стосовно визначення поняття «лізинг». Виділено нові наукові підходи до тлумачення поняття лізингу, зокрема як форми державно-приватного партнерства, форми забезпечення конкурентоспроможності. Обґрунтовано авторську точку зору на визначення економічної сутності лізингу як особливого виду підприємницької діяльності, що водночас реалізується у формі кредитно-інвестиційних і торговельно-майнових відносин. Розкрито основні функції лізингу, здійснено уточнення його природи за об'єктно-суб'єктивним підходом у рамках аутсорсингу. Подальші дослідження будуть стосуватися систематизації наукових підходів та визначення нових ознак щодо видової класифікації лізингу.

Ключові слова: лізинг, лізингодавець, лізингодержувач, функції лізингу.

Табл.: 3. **Бібл.:** 43.

Левченко Олександр Анатолійович – аспірант, Університет банківської справи (вул. Андріївська, 1, Київ, 04070, Україна)

E-mail: oleksandr.levchenko@gmail.com

УДК 339.187.62

UDC 339.187.62

Левченко А. А. Теоретические подходы к определению сущности и функций лизинга

Levchenko A. A. The Theoretical Approaches to Defining the Essence and Functions of Leasing

Цели статьи заключаются в исследовании теоретических основ, обобщении научных подходов к толкованию понятия «лизинг», определении основных экономических характеристик и функций лизинга. Систематизированы научные подходы исследователей к определению понятия «лизинг». Выделены новые научные подходы к толкованию понятия лизинга как формы государственно-частного партнерства, формы обеспечения конкурентоспособности. Обоснована авторская точка зрения на определение экономической сущности лизинга как особого вида предпринимательской деятельности, которая одновременно реализуется в форме кредитно-инвестиционных и торговых отношений. Раскрыты основные функции лизинга в соответствии с объектно-субъективным подходом в рамках аутсорсинга. Дальнейшие исследования в данном направлении будут касаться систематизации научных подходов и определения новых признаков видовой классификации лизинга.

The article is aimed at researching the theoretical foundations, generalizing scientific approaches to interpretation of the concept of «leasing», defining the main economic characteristics and functions of leasing. Scientific approaches of researchers to definition of the concept of «leasing» were systematized. New scientific approaches to interpretation of the concept of leasing as a form of public-private partnership, a form of ensuring competitiveness, have been allocated. The author's own point of view on defining the economic essence of leasing as a special type of entrepreneurial activity which at the same time is implemented in the form of the credit-investment along with the trade-property relations has been substantiated. The main functions of leasing according to the object and subject approach in terms of outsourcing have been disclosed. Further researches in this direction will concern systematization of scientific approaches and definition of new attributes of the specific classification of leasing.

Ключевые слова: лизинг, лизингодатель, лизингополучатель, функции лизинга.

Keywords: leasing, lessor, lessee, leasing functions.

Табл.: 3. **Библ.:** 43.

Tbl.: 3. **Bibl.:** 43.

Левченко Александр Анатольевич – аспирант, Университет банковского дела (ул. Андреевская, 1, Киев, 04070, Украина)

Levchenko Alexander A. – Postgraduate Student, University of Banking (1 Andriivska Str., Kyiv, 04070, Ukraine)

E-mail: oleksandr.levchenko@gmail.com

E-mail: oleksandr.levchenko@gmail.com

Сучасний стан розвитку національної економіки супроводжується гострою загальноекономічною кризою, що створює складні соціально-економічні умови для забезпечення ефективності та прибутковості вітчизняного виробництва, набуття та утримання лідерських позицій у жорсткій конкурентній боротьбі. Для вітчизняних підприємств, які працюють в умовах невизначеності складного економічного середовища, серед першочергових постає завдання оновлення

основних виробничих фондів та їх модернізації, вирішення якого цілком залежить від наявності достатніх фінансових ресурсів, які надають можливість придбати необхідну сучасну техніку та обладнання, впровадити інноваційні технології для здійснення ними ефективної виробничо-господарської діяльності.

Усе означене вимагає розроблення дієвих механізмів і підходів, які б дали змогу підвищити ефективність виробництва, створити сприятливі інвестиційні умо-

ви, забезпечити конкурентоспроможність продукції на ринку.

Вагомий внесок у формування теоретико-методологічних засад становлення лізингових відносин, розвиток лізингу як інвестиційного інструменту, побудови ефективного фінансово-кредитного механізму забезпечення лізингових операцій зроблено такими дослідниками зарубіжних і вітчизняних наукових шкіл: А. Абазин, Дж. Алсторм, Г. Александер, А. Аюпов, Дж. Бейлі, С. Брус, Д. Вахович, Д. Ван-Хорн, В. Вітрянський, Г. Вознюк, С. Гатті, І. Івасів, Дж. Кемпбелла, Т. Кларк, Н. Кравченко, М. Колберг, І. Костирко, К. Ларіонова, Д. Леві, М. Личагін, І. Міхалін, В. Міщенко, А. Мороз, П. Саблук, Ф. Фабоцці, У. Шарп, О. Яремчук та інші. Віддаючи належне напрацюванням дослідників, які спрямовані на широке коло проблем сучасної прикладної мікроекономіки, інвестиційної та фінансової сфер, варто відмітити відсутність робіт, що розглядають лізинг як складну систему, в рамках якої взаємодіє множина економічних суб'єктів, інтереси яких повинні враховуватися при реалізації фінансово-кредитного механізму забезпечення лізингових операцій в умовах мінливості та невизначеності економічного середовища, циклічності кризових процесів.

Метою статті є дослідження теоретичних засад і узагальнення наукових підходів до тлумачення та уточнення змісту поняття «лізинг», виокремлення основних економічних характеристик і функцій лізингу.

Для дослідження економічної сутності поняття «лізинг» важливим є вивчення історії виникнення та розвитку лізингових операцій як економічного явища.

Так, перші згадки про оренду (лізинг) з'явилися приблизно у ХХ ст. до н. е. в країнах Стародавнього Схо-

ду. Філософськи осмислюючи предмети володіння та сутність багатства, Аристотель наголошує, що першими є такі, що надають дохід. Водночас «ознакою незаперечної володіння є володіння в такому місці і при таких умовах, що спосіб користування об'єктами володіння залежить від самого власника, ознакою ж володіння або неволодіння служить можливість відчужувати предмети володіння; під відчуженням я розумію передачу і продаж. ... операції над предметами володіння і користування ними і складають багатство» [1, с. 12–13]. Таким чином, давньогрецький філософ сформулював основну ідею лізингу. У подальшому кожний етап розвитку цивілізації надавав нових ознак та особливостей прояву лізингових відносин. Прискоренню та набуттю нових форм лізингових відносин сприяла індустріалізація, в рамках якої реалізація заходів з модернізації потребувала значних зовнішніх і внутрішніх ресурсів.

Варто зазначити, що на сьогодні немає єдиного загальновизнаного поняття «лізинг», що пов'язано з багатоаспектністю цього поняття та розглядом його з точки зору форми орендних відносин, організації бізнесу, кредитних, інвестиційних відносин і відносин купівлі-продажу. Проте кожна з цих форм прояву не може висвітлити сутність поняття лізингу через її обмеженість. Аналіз формулювання поняття «лізинг» різними науковцями показав різноманітність підходів, серед яких найчастіше лізинг розглядається як: специфічна форма оренди; окремий вид підприємницької діяльності; різновид кредиту; інструмент інвестиційного фінансування; форма державно-приватного партнерства. Різноманітність підходів до тлумачення поняття «лізинг» надано в *табл. 1*.

Таблиця 1

Наукові підходи до тлумачення сутності поняття «лізинг»

Підхід	Джерело формування поняття	Зміст
1	2	3
Елемент орендних відносин	Р. Брейлі, С. Майерс [2, с. 715]	Угода оренди тривалістю рік або більше, що передбачає серію фіксованих виплат
	О. І. Лаврушин [3, с. 348]	Довгострокова оренда машин і обладнання або договір оренди машин і устаткування, куплених орендодавцем для орендаратора з метою їх виробничого використання при збереженні права власності на них за орендодавцем на весь термін договору; своєрідний вид довгострокової оренди інвестиційних цінностей
Господарська діяльність (операція)	Р. Р. Коцовська та ін. [4]	Господарська операція, за якою суб'єкт господарювання має право користуватися майном, що йому не належить на правах власності, а взяте ним в оренду на довгий термін за відповідну плату
	Г. С. Корнієнко [5, с. 132]	Комплекс майнових відносин, які виникають у зв'язку з передачею майна (техніки, устаткування та ін.) у користування до і після його купівлі у виробника (продавця)
	А. С. Осадько [6, с. 39]	Майнові відносини, зміст яких полягає в тому, що одна особа (потенційний лізингоодержувач) звертається до іншої особи (потенційного лізингодавця) з пропозицією придбати для нього певне майно, необхідне для основної діяльності лізингоодержувача
Підприємницька діяльність	О. І. Баєва [7]	Вид підприємницької діяльності, яка інвестує тимчасово вільні або залучені фінансові кошти для придбання майна і подальшої його передачі лізингоодержувачу на визначених договором лізингу умовах і після закінчення якого це майно може бути викуплено або повернуто лізингодавцю

1	2	3
	T. I. Хомуляк [8]	Особливий вид підприємницької діяльності, що є комплексом майнових відносин, які виникають між суб'єктами господарювання при передачі майна в користування і спрямовані на інвестування тимчасово вільних або залучених фінансових ресурсів, коли за договором лізингу лізингодавець зобов'язується придбати у власність обумовлене договором майно у визначеного продавця та надати ці активи лізингоодержувачу за плату в тимчасове користування для підприємницьких цілей
	V. K. Мамутов та ін. [9, с. 627]	Не лише самостійний вид договору, що охоплює складний комплекс майнових відносин щодо передачі майна в користування, але й водночас є підприємницькою діяльністю, спрямованою на інвестування засобів у речовій формі з метою одержання доходу
Інвестиційна діяльність	A. Л. Арутюнян, C. Б. Прусова [10, с. 256]	Вигідний інструмент інвестиційної політики, що набуває особливого значення для розвитку виробництва, зокрема в період спаду економіки; завдяки особливостям економічної природи, яка поєднує елементи кредитних, інвестиційних та зовнішньоторговельних операцій, лізинг здатний внести вагомий внесок у розвиток вітчизняної економіки
	O. B. Храпова, H. B. Рум'янцева [11]	Фінансовий інструмент, який сприяє мобілізації фінансових коштів для інвестиційної діяльності; забезпечує за допомогою свого механізму гарантоване використання інвестиційних ресурсів на переоснащення виробництва
Форма державно-приватного партнерства	O. B. Зав'ялова, I. B. Ліннов [12, с. 252]	Договірна форма державно-приватного партнерства та вид інвестиційної діяльності, що поєднує в собі елементи оренди та кредиту, що передбачає перехід права власності на предмет лізингу до лізингоодержувача після сплати всіх платежів
	L. O. Ніколаєва, B. B. Комісарова [13, с. 27]	Альтернатива прямих інвестицій, з одного боку, та форма державно-приватного партнерства – з іншого, ефективний фінансовий інструмент, який допомагає оперативному використувувати досягнення науково-технічного прогресу
Форма кредиту	B. I. Міщенко та ін. [14]	Надається лізингодавцем лізингоодержувачу у формі майна, яке передано в користування, або форма інвестування в економіку, альтернативну банківському сектору
	B. O. Шабашев та ін. [15]	Форма кредитування, завдяки якій здійснюється передача об'єкта власності в тривалу оренду з варіантами подальшого права викупу або повернення; сукупність економічних і правових відносин, у відповідності з якими лізингодавець повинен придбати у свою власність вказане одержувачем даної форми кредиту майно у встановленого ним продавця, після чого надати її за певну плату в тимчасове користування з правом викупу
	A. A. Аюпов [31, с. 19–20]	Цільовий кредит в основні фонди, а також як інноваційний кредит, що надається лізингодавцем лізингоодержувачу у формі переданого в користування майна, або різновид інноваційних інвестицій
Форма забезпечення конкурентоспроможності	A. Л. Арутюнян, C. Б. Прусова [10, с. 257]	Лізингові відносини можуть сприяти вдосконаленню інструментарію та конструюванню механізму стійкого підвищення конкурентного потенціалу підприємства

Найбільш поширеним є науковий підхід ототожнення поняття лізингу з елементом орендних відносин. Так, наприклад, Н. М. Васильєв [16], Н. В. Гончарова [17], Л. Сологубова [18] поділяють думки зарубіжних економістів стосовно ототожнення бізнесу з орендою, розглядаючи її як родове поняття, а лізинг – як видове.

До спільних рис між цими поняттями можна віднести: рух майна та призначення (передача майна від одного суб'єкта іншому); однакові види за окупністю майна (оренда може бути оперативною та фінансовою, так само, як і лізинг); платність і терміновість (оренда

і лізинг – це надання фізичною або юридичною особою в тимчасове використання майна іншим фізичним або юридичним особам за визначену плату на певний термін). До специфічних ознак лізингу відносять: вузьке коло об'єктів лізингу, адже в лізинг не можуть передаватися земельні ділянки та природничі комплекси на відміну від оренди; об'єкти, які передаються в лізинг, можуть бути використані виключно для підприємницьких цілей (при оренді – в комерційних і некомерційних цілях); коло суб'єктів лізингу є ширшим, ніж при оренді (в лізинговій операції суб'єктами є лізингодавець,

лізингоодержувач і продавець, а в оренді – орендодавець та орендар).

Європейська асоціація «ЄВРОЛІЗИНГ» вважає лізингом «договір оренди заводу, промислових товарів, обладнання, нерухомості для використання них у виробничих цілях орендаром, у той час як товари купуються орендодавцем і він зберігає за собою право власності на них» [19]. Тобто, акцентуючи увагу на лізингу як на договорі/угоді, тим самим окреслюється юридична складова цього поняття.

Якщо подивитися на лізинг крізь призму відносин, то треба врахувати, що лізингові відносини є ширшими, ніж орендні.

О. В. Трофімова визначає спеціальні ознаки лізингу як виду господарської діяльності, зокрема: 1) тривалий (постійний) характер; 2) професійні засади здійснення за участю спеціалізованих суб'єктів фінансового ринку; 3) інвестиційний та інноваційний характер; 4) цільове призначення – одержання прибутку; 5) має публічно-приватний характер; 6) державне регулювання порядку здійснення, бухгалтерського обліку, оподаткування та підтримка в пріоритетних галузях національної економіки [20, с. 57–58].

За науковим підходом підприємницької діяльності лізинг варто розглядати через майнові відносини, які відбуваються за такою схемою: одна сторона (потенційний лізингоодержувач), яка не має достатніх фінансових ресурсів для придбання майна у власність або яка має потребу лише в тимчасовому його використанні, звертається до другої сторони (потенційного лізингодавця) з проханням придбати необхідне майно у третьої сторони (продавця) та надати дане майно лізингоодержувачу в тимчасове користування та володіння.

У такій системі відносин Р. П. Саблук бачить реалізацію відносин власності, адже «особливість лізингової діяльності полягає в тому, що, з одного боку, вона сприяє становленню приватної власності на засоби виробництва, а з іншого – веде до подолання її шляхом зміни власника і розпорядника» [21, с. 121]. Науковець підкреслює, що «у процесі лізингу відбувається також саморозвиток державної власності, а при відповідних умовах – і перетворення її в загальну, сумісну або пайову», але «будь-які форми як господарювання, так і власності на основні засоби виробництва не заперечують застосування лізингової форми підприємницької діяльності» [Там само].

В. А. Горемікін наполягає, що лізинг є певною системою підприємницької діяльності, яка поєднує в собі щонайменше три групи відносин: орендних, торгових та інвестиційних. А тому, як зазначає вчений, для розуміння майнової та фінансової сутності лізингових операцій ці відносини потрібно розглядати тільки комплексно [22]. Унікальність цієї системи проявляється через своєрідність ролей кожного учасника лізингової угоди, особливостях взаємовідносин сторін. Наприклад, досить специфічним є статус лізингодавця, який виступає одночасно і покупцем лізингового майна. Також слід врахувати те, що лізингоотримувач, який не бере участі в підписанні договору купівлі-продажу, грає тим не менш

активну роль у цих відносинах, вказуючи на необхідне майно та визначаючи його продавця.

А. Т. Юсупова наголошує, що «лізинг – це вид підприємницької діяльності, спрямований на пошук і залучення вільних фінансових коштів, інвестування їх в елементи довгострокових активів і подальшу передачу цих активів у тимчасове користування на оплатній основі» [23, с. 14]. Таке визначення автора обґрунтовує специфічні характеристики лізингу, до яких віднесено: 1) гнучкість та адаптаційні можливості; 2) системність; 3) специфічний характер відносин власності; 4) провідна роль у виборі об'єкта лізингу та його умов. Зокрема, визначаючи таку характеристику лізингу, як системність, А. Т. Юсупова підкреслює, що «лізингова угода – це набір різноманітних договорів і процедур», у рамках яких здійснюються такі операції, як пошук, залучення, інвестування та передача в тимчасове користування. Кожен з перерахованих елементів є дуже складним та охоплює різні економічні, фінансові, адміністративні та інші проблеми. Їх можна розглядати автономно, але в рамках лізингової угоди всі вони об'єднані в цілісну систему» [23, с. 14]. Отже, за системним підходом А. Т. Юсупова розглядає лізинг як вид підприємницької діяльності, що поєднує інвестиційну, операційну і фінансову діяльність.

М. І. Лещенко, розглядаючи поняття «лізинг», формулює його як «кредит, який відрізняється від традиційної банківської позики тим, що надається лізингодавцем лізингоотримувачу у формі переданого в користування майна, тобто є товарним кредитом» [24, с. 11].

Б. Ф. Усач і Т. І. Хомуляк виокремили спільні риси лізингових і кредитних відносин, до яких віднесено надання кредиту в майновій формі, а погашення – в грошовій; лізингові платежі він визначає як плату за користування кредитом у формі майна. До відмінних рис між цими двома категоріями науковцями було віднесено те, що лізингова операція не завжди розпочинається з купівлі-продажу майна, а предмет лізингу не завжди викуповується наприкінці терміну лізингової угоди; на відміну від кредиту в лізингу право користування майном відокремлено від права володіння ним; комерційний кредит є короткостроковим, а лізинг – довгостроковим [25].

Основні відмінності між комерційним кредитом і лізингом надано в *табл. 2*.

Аналізуючи економічну природу лізингової операції з точки зору форми, ряд науковців відзначає її схожість з інвестиційним фінансуванням.

В. І. Міщенко зі співавторами звертають увагу на те, що окремі характеристики, що визначають строк лізингу і пов'язані з формою довгострокового кредиту, а також з орендою об'єктів основного капіталу, вказують на певну його схожість з інвестиціями [14]. На їх думку, лізинг слід розглядати як окремий вид інвестиційної діяльності (в частині придбання та реалізації необоротних активів), що впливає з особливостей здійснення операцій з капіталом, здійснюваних у виробничій формі лізингодавцем і лізингоотримувачем.

Розглядаючи лізинг як новий альтернативний спосіб фінансування капітальних інвестицій, необхідно

Відмінності між комерційним кредитом і лізингом

Елемент	Комерційний кредит	Лізинг
Право власності	Право власності, користування та розпорядження не розподіляються, а передаються користувачу в момент передачі об'єкта	Права користування та розпорядження відділяються від права власності. Право власності на об'єкт може перейти до користувача тільки при завершенні терміну дії договору
Гарантії кредитора	Забезпечуються заставою майна, гарантією банку тощо	В основному забезпечуються об'єктом лізингу, оскільки право власності належить лізингодавцю
Тривалість контракту	Короткостроковий	Переважно середньо- та довгостроковий
Форма погашення кредиту	Грошова	Грошова або продуктова (в порядку компенсаційних послуг)
Облік заборгованості ведеться	Як кредиторської заборгованості	Як поточні витрати

Джерело: складено за [13; 26].

відмітити, що фінансова функція, яка властива оренді, набуває якісно нового змісту. Саме факт того, що в процесі лізингової операції право власності на майно залишається в лізингодавця розглядають як визначальну відмінність лізингу від інших методів фінансування.

Д. М. Черваньов [27], І. М. Грищенко [28, с. 65], В. С. Марцин [29, с. 120], Г. О. Холодний [30, с. 76] розглядають лізинг як новий вид фінансування, відмінний від інвестиційної діяльності, спрямований на відновлення виробничого апарату, заміни фізично зношених і морально застарілих основних фондів, упровадження прогресивних технологій у процес виробництва.

На інноваційний характер лізингових відносин, які виникають в процесі реалізації інноваційних проектів, звертають увагу вчені А. А. Аюпов [31, с. 15], В. І. Рошило [32, с. 101] та А. М. Турило і Т. А. Черемисова [33].

Цікавим є підхід С. О. Зубкова, який пропонує розглядати це поняття крізь призму відносин, які складаються між продавцем, лізингодавцем і лізингоодержувачем у лізинговому процесі [34]. Зокрема, науковець пропонує розрізнити і виокремлювати специфічні характеристики лізингу для кожного суб'єкта лізингових відносин індивідуально: для продавця – це інструмент збуту, для лізингодавця – вид підприємницької діяльності, для лізингоотримувача – метод фінансування. Також він пропонує чітко розмежовувати форму лізингу, яка проявляється у взаємодії суб'єктів протягом реалізації лізингових відносин (для відносин «продавець – лізингодавець» – це купівля-продаж обладнання, «лізингодавець – лізингоодержувач» – винайм, оренда, продаж з відстрочкою, кредит).

Розглядаючи можливості фінансування інноваційних проектів дорожнього господарства, Л. О. Ніколаєва та В. В. Комісарова обґрунтовують, що «використання лізингу як одного з механізмів оновлення основних фондів підприємств ... продиктовано тим, що він є процедурою залучення позикових коштів у вигляді довгострокового кредиту, який надається в натуральній формі і погашається у розстрочку», а також є ефективним механізмом залучення інвестицій...» [13, с. 28]. Поряд з

цим, наявність і значимість позитивних моментів операцій лізингу, а саме пільг, свідчить, що лізинг є формою державної підтримки.

Отже, підсумовуючи, формуємо власну позицію, а саме: вважаємо, що *лізинг – це особливий вид підприємницької діяльності, що водночас реалізується у формі кредитно-інвестиційних і торговельно-майнових відносин на засадах середньострокового фінансування, пов'язаних із передачею майна у тимчасове користування, які здійснюються на умовах платності між продавцем, лізингодавцем і лізингоодержувачем у визначений договором термін.*

На нашу думку, уточнене визначення дозволяє об'єднати всі розглянуті вище підходи та враховує особливості лізингу водночас як договору, підвиду підприємництва, специфічного типу економічних відносин, різновиду оренди та кредиту й інструменту середньострокового інвестиційного фінансування.

Важливим питанням дослідження лізингу є визначення його функцій, кожна з яких спрямована на реалізацію потреб економічних суб'єктів, а, отже, більш повно розкриває сутність поняття «лізинг». У науковій літературі достатньо змістовно охарактеризовано такі основні функції:

1. *Фінансова* – розстрочка платежу за лізингове майно та отримання довгострокового кредиту. Наприклад, В. А. Горемікін бачить прояв цієї функції у звільненні товаровиробника від одноразової оплати повної вартості необхідних йому засобів виробництва [22], а Л. В. Зубарева – у наданні довгострокового кредиту [35].

2. *Інвестиційна* – спрямування тимчасово вільних фінансових ресурсів в інвестиції в основний капітал підприємств. Зокрема, І. В. Паніна передбачає, що це вкладення власних і залучених засобів на придбання активів із метою отримання прибутку від цієї операції [36].

3. *Інноваційна* – розширення використання нових прогресивних і високоефективних основних засобів та технологій. На думку А. А. Аюпова, ця функція полягає в забезпеченні інноваційної діяльності або просуванні інноваційного продукту на ринку [31, с. 40].

4. *Соціально-економічна* – зміцнення фінансово-економічного становища, створення додаткових робочих місць, підвищення життєвого рівня населення, підтримання соціальної інфраструктури, зниження соціальної напруги.

5. *Підприємницька* – підтримання сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу, підвищення відповідальності та самостійності у прийнятті господарських рішень.

6. *Виробнича* – вирішення питання матеріально-технічного забезпечення виробничого процесу через тимчасове використання майна, а не його купівлю.

7. *Збутова* – збільшення реалізації продукції за рахунок розширення бази споживачів, а також, на думку В. Г. Макеєвої, вихід на нові ринку збуту [37].

8. *Стабілізаційна* – покращення фінансово-економічного становища учасників лізингової операції шляхом раціонального, спланованого використання ресурсів та розширення виробничої (комерційної) діяльності.

9. *Стимулююча* – стимулювання виробництва товарів і надання послуг, розширення їх асортименту.

Проте існуючий перелік функцій лізингу може бути значно розширений для повнішого відображення сутності цього поняття (табл. 3).

На думку Н. І. Семен, цікавим для розгляду є функція додаткової реклами, яка передбачає, що лізинг виконує роль непрямой реклами, даючи змогу потенційному споживачеві випробувати продукцію і лише після цього прийняти рішення про її придбання [40].

В. А. Горемікін, окрім основних (фінансової, виробничої, підприємницької), пропонує виділяти додаткові функції [22]. Проте, на нашу думку, не варто проводити таку надмірну деталізацію, оскільки вона швидше нагадає перелік завдань, виконання яких повинен забезпечувати лізинг.

Ми вважаємо, що, розглядаючи лізинг на рівні економічних відносин, важливими є функції використання податкових і амортизованих пільг, адже: 1) майно по лізингу обраховується на балансі лізингодавця або лізингоодержувача за погодженням між ними; 2) лізингові платежі відносяться на собівартість виробленої

продукції (послуг), що відповідно зменшує оподатковуваний прибуток; 3) прискорена амортизація, обрахована обумовленим у контракті терміном, зменшує оподатковуваний прибуток і прискорює оновлення матеріально-технічної бази. Саме ці функції стимулюють розвиток лізингової діяльності.

Новою та дискусійною функцією лізингу є функція аутсорсингу. Аутсорсинг є інструментом оптимізації витрат, за класичною формою якого здійснюється часткова передача управлінських завдань і процесів, а також фінансових функцій, зокрема залучення та використання зовнішніх ресурсів для ведення господарської діяльності, іншим установам і організаціям. Розглядаючи лізинг у рамках поняття аутсорсингу за об'єктно-суб'єктивним підходом, варто зазначити, що: 1) лізингодавець формує фінансовий капітал і сплачує вартість об'єкта лізингу з подальшим наданням його лізингоотримувачу як капітал у фізичній формі на оплатній основі; 2) діяльність лізингодавця має за мету задовольнити потреби лізингоотримувача шляхом виконання вимог постачальника, який надає об'єкт лізингу, що обраний лізингоотримувачем; 3) постачальник потребує оплати об'єкту лізингу та не в змозі надати відстрочку платежу лізингоотримувачу, таку оплату здійснює лізингодавець. Отже, лізинг є винятковим випадком аутсорсингу, коли основним ресурсом є капітал, суб'єктом аутсорсингу або аутсорсером є лізингодавець, замовником – лізингоотримувач. Такий підхід дозволяє уточнити природу лізингу через управлінську, організаційну та фінансову функції.

ВИСНОВКИ

Еволюція економічної сутності лізингу свідчить про його походження від оренди й поступове акумулювання властивостей кредиту та інвестицій. Лізинг є самостійним фінансовим інструментом, який характеризується наявністю об'єктивних функцій, специфічних властивостей, різних форм і методів використання. Лізинг не є новим явищем в економіці України, але залишається одним з важливих джерел фінансування пріоритетних напрямів її розвитку. ■

Таблиця 3

Функції лізингу в системі економічних відносин суб'єктів господарювання

Автор(-и), джерело	Функція
О. Грабельська [38], Я. Онищук [39]	Фінансова, виробнича, збутова
Н. Семен [40]	Фінансова, виробнича, збутова, стимулююча, інвестиційна, розвитку підприємництва, інноваційна, маркетингова
Г. Жолнерчик [41]	Виробнича, інвестиційна
А. Смагулов [42]	Збутова, постачальницька, виробнича, стимулююча, фінансова, інвестиційна, розвитку підприємництва, соціальна, інноваційна, відтворювальна
В. Горемікін [22]	Фінансова, виробнича, збутова, стимулююча, подолання подвійної спільної власності, розвитку зовнішньоекономічної діяльності, розмежування власника та користувача майна, роздержавлення і приватизації майна, диференціації привласнення коштів, отримання податкових пільг, відшкодування вартості, розвитку конкурентних відносин

Джерело: складено за [43, с. 346].

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Аристотель.** Поэтика. Риторика. СПб.: Изд-во «Азбука», 2000. URL: <http://www.pseudology.org/Reklama/Ritorika/AristotelPoetikaRitorika.pdf>
- 2. Брейли Р., Майерс С.** Принципы корпоративных финансов/пер. с англ. М.: Олимп-Бизнес, 2005. 798 с.
- 3.** Банковское дело: учебник. 2-е изд., перераб. и доп./под ред. О. И. Лаврушина. М.: Финансы и статистика, 2005. 672 с.
- 4. Коцовська Р. Р., Павлишин О. П., Хміль Л. М.** Банківські операції: підручник. Київ: Фінанси і статистика, 2011. 390 с.
- 5. Корнієнко Г. С.** Матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників: правове регулювання: монографія. Харків: СПД ФЛ Чальцев О. В., 2007. 136 с.
- 6. Осадько А. С.** Правове регулювання лізингових відносин за участю сільськогосподарських товаровиробників: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.06. Харків, 2016. 210 с.
- 7. Баєва О. І.** Лізингові відносини в аграрному секторі економіки України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.02. Київ, 2004. 19 с.
- 8. Хомуляк Т. І.** Облік і аудит лізингових операцій: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Тернопіль, 2008. 20 с.
- 9.** Хозяйственное право: учебник/В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменский, К. С. Хахулин и др.; под. ред. В. К. Мамутова. Киев: Юринком Интер, 2002. 897 с.
- 10. Арутюнян А. Л., Прусова С. Б.** Лизинг как форма обеспечения конкурентоспособности компаний агропромышленного комплекса. *Бизнес в законе*. 2011. № 2. С. 255–257.
- 11. Храпова Е. В., Румянцева Н. В.** Лизинг как источник финансирования инвестиционной деятельности. *Сибирский торгово-экономический журнал*. 2012. № 16. С. 57–62.
- 12. Завьялова Е. Б., Линева И. В.** Лизинг как форма государственно-частного партнерства. *Вестник МГИМО-Университета*. 2013. № 4 (31). С. 251–256.
- 13. Николаева Л. А., Комиссарова В. В.** Лизинг как форма финансирования инновационных проектов в дорожном хозяйстве. *Транспортное дело России*. 2011. № 1. С. 26–30.
- 14. Міщенко В. І., Луб'янський О. С., Слав'янська Н. Г.** Основи лізингу: навч. посіб. Київ: Знання, 1997. 138 с.
- 15. Шабашев В. А., Федулова Е. А., Кошкин А. В.** Лизинг: основы теории и практики: ученик. 2-е изд. М.: КНОРУС, 2012. 184 с.
- 16. Васильев Н. М.** Лизинг как механизм инвестиций и предпринимательства. М.: Дека, 1999. 179 с.
- 17. Гончарова Н. В.** Лізинг як форма ефективної підтримки малого підприємництва. *Актуальні проблеми економіки*. 2002. № 2. С. 7–12.
- 18. Сологубова Л.** Лизинг и банковское кредитование: сравнительный анализ. *Бизнес Информ*. 2000. № 11/12. С. 56–57.
- 19. Охрименко І. Б.** Основні підходи до визначення сутності лізингу. *Фінанси, облік і аудит*: зб. наук. праць ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана». 2008. Вип. 12. С. 112.
- 20. Трофімова О.** Поняття та ознаки лізингу як виду господарської діяльності. *Юридична Україна*. 2005. № 2. С. 53–59.
- 21. Саблук Р. П., Кравчук О. В.** Фінансовий лізинг: стан і перспективи розвитку. *Проблеми економіки*. 2011. № 4. С. 121–123.
- 22. Горемыкин В. А.** Лизинг: учебник. М.: Дашков и Ко, 2003. 943 с.
- 23. Юсупова А. Т.** Лизинговые формы финансирования долгосрочных активов: дисс. ... д-ра экон. наук: 08.00.10. Новосибирск, 2006. 325 с.
- 24. Лещенко М. И.** Основы лизинга: учеб. пособ. 2-е изд. М.: Финансы и статистика, 2004. 112 с.
- 25. Усач Б. Ф., Хомуляк Т. І.** Бухгалтерський облік та аудит лізингових операцій: монографія. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 159 с.
- 26. Ибраева А. А.** Сущность и функции лизинга в системе экономических отношений хозяйствующих субъектов. *Проблемы современной экономики*. 2010. № 4. С. 196–199.
- 27. Черваньов Д. М.** Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств. Київ: Знання-Прес, 2003. 622 с.
- 28. Грищенко І. М.** Дослідження становлення лізингового посередництва. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 8 (62). С. 61–66.
- 29. Марцин В. С.** Лізинг і оренда, їх теоретичні засади, класифікація та особливості функціонування в умовах трансформації економіки. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період*: зб. наук. пр. Ін-ту регіон. дослідж. 2007. Вип. 1 (63). С. 119–129.
- 30. Холодний Г. О.** Лізинг в інвестиційному механізмі інноваційного розвитку підприємств: монографія. Харків: ХНЕУ, 2007. 196 с.
- 31. Аюпов А. А.** Инновационный лизинг в банке. Казань: ТИСБИ, 2002. 160 с.
- 32. Рошило В. І.** Джерела фінансування інноваційного розвитку: монографія. Чернівці: Книги – XXI, 2006. 272 с.
- 33. Турило А. М., Черемисова Т. А.** Інноваційний лізинг: монографія. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2005. 143 с.
- 34. Зубков С. О.** Комплексний підхід до визначення сутності лізингу. *Економіка: проблеми теорії та практики*: зб. наук. пр. ДНУ. 2004. Вип. 197. Т. 2. С. 311–318.
- 35. Зубарева Л. В.** Учетно-аналитическое обеспечение управления эффективностью инвестиций в лизинг: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.12. Сургут, 2002. 218 с.
- 36. Панина И. В.** Организация учета лизинговых операций хозяйствующих субъектов: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.12. Воронеж, 2004. 252 с.
- 37. Макеева В. Г.** Лизинг: учеб. пособ. М.: Изд-во МНЭПУ, 2000. 56 с.
- 38. Грабельська О. В.** Лізинг: класифікація та ефективність застосування. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2011. № 704. С. 89–94.
- 39. Онищук Я. В.** Розвиток лізингу в Україні. *Фінанси України*. 2005. № 7. С. 106–113.
- 40. Семен Н. І.** Функції лізингу в умовах становлення та розвитку фінансового ринку України. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2006. № 567. С. 302–308.
- 41. Жолнерчик Г. Ю.** Лізинг як форма активізації інвестиційної діяльності підприємств: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.08. Київ, 2010. 18 с.
- 42. Смагулов А.** Концепция современного лизинга. *Вестник университета «Туран»*. 2009. № 1. С. 33–36.
- 43. Ніколаєва С. П.** Лізинг в системі бухгалтерського обліку: економічний зміст та значення в умовах ринкової економіки. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 3 (24). С. 344–351.

Науковий керівник – Кузнєцова А. Я., доктор економічних наук, професор, перший проректор ДВНЗ «Університет банківської справи» (Київ)

REFERENCES

- Aristotel "Poetika. Ritorika" [Poetics. Rhetoric]. <http://www.pseudology.org/Reklama/Ritorika/AristotelPoetikaRitorika.pdf>
- Arutyunyan, A. L., and Prusova, S. B. "Lizing kak forma obespecheniya konkurentosposobnosti kompaniy agropromyshlennogo kompleksa" [Leasing as form of ensuring the competitiveness of companies in the agro-industrial complex]. *Biznes v zakone*, no. 2 (2011): 255-257.

- Ayupov, A. A. *Innovatsionny lizing v banke* [Innovative leasing and Bank]. Kazan: TISBI, 2002.
- Baieva, O. I. "Lizynhovi vidnosyny v aharnomu sektori ekonomiky Ukrainy" [Leasing relations in the agrarian sector of economy of Ukraine]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.07.02*, 2004.
- Breyli, R., and Mayers S. *Printsipy korporativnykh finansov* [Principles of corporate Finance]. Moscow: Olimp-Biznes, 2005.
- Bankovskoye delo* [Banking]. Moscow: Finansy i. statistika, 2005.
- Chervanyov, D. M. *Menedzhment investytsiinoi diialnosti pidpriemstv* [Management of investment activity of enterprises]. Kyiv: Znannia-Pres, 2003.
- Goremykin, V. A. *Lizing* [Leasing]. Moscow: Dashkov i K, 2003.
- Honcharova, N. V. "Lizynh yak forma efektyvnoi pidtrymky maloho pidpriemnytstva" [Leasing as a form of effective small business support]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 2 (2002): 7-12.
- Hryshchenko, I. M. "Doslidzhennia stanovlennia lizynhovoho poserednytstva" [The study of the formation of the leasing mediation]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 8 (62) (2006): 61-66.
- Hrabelska, O. V. "Lizynh: klasyfikatsiia ta efektyvnist zastosuvannia" [Leasing: classification and effectiveness]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, no. 704 (2011): 89-94.
- Ibrayeva, A. A. "Sushchnost i funktsii lizinga v sisteme ekonomicheskikh otnosheniy khozyaystvuyushchikh subektov" [The essence and functions of leasing in the system of economic relations of economic entities]. *Problemy sovremennoy ekonomiki*, no. 4 (2010): 196-199.
- Khomuliak, T. I. "Oblik i audyt lizynhovyykh operatsii" [Accounting and audit of leasing operations]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09*, 2008.
- Kotsovska, P. P., Pavlyshyn, O. P., and Khmil, L. M. *Bankivskii operatsii* [Banking]. Kyiv: Finansy i statystyka, 2011.
- Korniienko, H. S. *Materialno-tekhnichne zabezpechennia silskohospodarskykh tovarovyrobnykh: pravove rehuliuвання* [Logistical support of agricultural producers: legal regulation]. Kharkiv: SPD FL Chaltsev O. V., 2007.
- Kholodnyi, H. O. *Lizynh v investytsiinomu mekhanizmi innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv* [Leasing in the investment mechanism of innovation development of enterprises]. Kharkiv: KhNEU, 2007.
- Khrapova, E. V., and Rummyantseva, N. V. "Lizing kak istochnik finansirovaniya investitsionnoy deyatel'nosti" [Leasing as a source of financing for investment activities]. *Sibirskiy torgovo-ekonomicheskii zhurnal*, no. 16 (2012): 32-41.
- Leshchenko, M. I. *Osnovy lizinga* [The basics of leasing]. Moscow: Finansy i statistika, 2004.
- Mishchenko, V. I., Lubianskiy, O. S., and Slavianska, N. H. *Osnovy lizynhu* [The basics of leasing]. Kyiv: Znannia, 1997.
- Martsyn, V. S. "Lizynh i orenda, yikh teoretychni zasady, klasyfikatsiia ta osoblyvosti funktsionuvannia v umovakh transformatsii ekonomiky" [Leasing and rental, their theoretical foundations, classification and features of functioning in the conditions of transformation economy]. *Sotsialno-ekonomichni doslidzhennia v perekhidnyi period*, no. 1 (63): 119-129.
- Makeyeva, V. G. *Lizing* [Leasing]. Moscow: Izd-vo MNEPU, 2000.
- Mamutov, V. K. et al. *Khoziaystvennoye pravo* [Commercial law]. Kyiv: Yurinkom Inter, 2002.
- Nikolayeva, L. A., and Komissarova, V. V. "Lizing kak forma finansirovaniya innovatsionnykh proektov v dorozhnom khozyaystve" [Leasing as form of financing of innovative projects in the road sector]. *Transportnoye delo Rossii*, no. 1 (2011): 26-30.
- Nikolaieva, S. P. "Lizynh v sistemi bukhhal'terskoho obliku: ekonomichniy zmist ta znachennia v umovakh rynkovoi ekonomiky" [Leasing in the accounting system: the economic content and value in a market economy]. *Problemy teorii ta metodologii bukhhal'terskoho obliku, kontroliu i analizu*, no. 3 (24) (2012): 344-351.
- Okhrymenko, I. B. "Osnovni pidkhody do vyznachennia сутности lizynhu" [The main approaches to the definition of leasing]. *Finansy, oblik i audyt*, no. 12 (2008): 111-118.
- Osadko, A. S. "Pravove rehuliuвання lizynhovyykh vidnosyn za uchastii silskohospodarskykh tovarovyrobnykh" [Legal regulation of leasing relations with participation of agricultural producers]. *Dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.06*, 2016.
- Onyshchuk, Ya. V. "Rozvytok lizynhu v Ukraini" [The development of leasing in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 7 (2005): 106-113.
- Panina, I. V. "Organizatsiya ucheta lizingovykh operatsiy khozyaystvuyushchikh subektov" [Organization of accounting of leasing operations of business entities]. *Dis. ... kand. ekon. nauk: 08.00.12*, 2004.
- Roshiylo, V. I. *Dzherela finansuvannia innovatsiinoho rozvytku* [Sources of financing of innovative development]. Chernivtsi: Knyhy – XXI, 2006.
- Shabashev, V. A., Fedulova, E. A., and Koshkin, A. V. *Lizing: osnovy teorii i praktiki* [Leasing: basics of theory and practice]. Moscow: KNORUS, 2012.
- Sabluk, R. P., and Kravchuk, O. V. "Finansovyi lizynh: stan ta perspektyvy rozvytku" [Financial leasing: current state and prospects of development]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2011): 121-123.
- Semen, N. I. "Funktsii lizynhu v umovakh stanovlennia ta rozvytku finansovoho rynku Ukrainy" [The functions of leasing in the conditions of formation and development of the financial market of Ukraine]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, no. 567 (2006): 302-308.
- Smagulov, A. "Kontseptsiya sovremennoho lizinga" [The concept of modern leasing]. *Vestnik universiteta «Turan»*, no. 1 (2009): 33-36.
- Sologubova, L. "Lizing i bankovskoye kreditovaniye: Sravnitel'nyy analiz" [Leasing and Bank lending: a Comparative analysis]. *Biznes Inform*, no. 11/12 (2000): 56-57.
- Trofimova, O. "Poniattia ta oznaky lizynhu yak vydu hospodarskoi diialnosti" [The concept and features of leasing as an economic activity]. *Yurydychna Ukraina*, no. 2 (2005): 53-59.
- Turylo, A. M., and Cheremysova, T. A. *Innovatsiyni lizynh* [Innovative leasing]. Kryvyi Rih: Vydavnychiy dim, 2005.
- Usach, B. F., and Khomuliak, T. I. *Bukhhal'terskyi oblik ta audyt lizynhovyykh operatsii* [Accounting and audit of leasing operations]. Lviv: LBI NBU, 2005.
- Vasilev, N. M. *Lizing kak mekhanizm investitsiy i predprinimatel'stva* [Leasing as a mechanism of investment and entrepreneurship]. Moscow: Deko, 1999.
- Yusupova, A. T. "Lizingovyie formy finansirovaniya dolgosrochnyykh aktivov" [Leasing forms of financing long-term assets]. *Dis. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.10*, 2006.
- Zubareva, L. V. "Uchetno-analiticheskoye obespecheniye upravleniya effektivnostyu investitsiy v lizing" [Accounting and analytical support of performance management investment in the lease]. *Dis. ... kand. ekon. nauk, 08.00.12*, 2002.
- Zholnerchuk, H. Yu. "Lizynh yak forma aktyvizatsii investytsiinoi diialnosti pidpriemstv" [Leasing as a form of activation of investment activity of enterprises]. *Dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.08*, 2010.
- Zavyalova, E. B., and Linev, I. V. "Lizing kak forma gosudarstvenno-chastnogo partnerstva" [Leasing as a form of public-private partnerships]. *Vestnik MGIMO-Universiteta*, no. 4 (31) (2013): 251-256.
- Zubkov, S. O. "Kompleksnyi pidkhid do vyznachennia сутности lizynhu" [A comprehensive approach to determining the nature of leasing]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*. Vol. 2, no. 197 (2004): 311-318.